บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา มีความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยมุ่งพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม ให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีค่าแก่บุคคล สังคม และพัฒนาประเทศชาติ (ก่อ สวัสดิพาณิชย์ และคนอื่นๆ, 2524) ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงมีภาระหน้าที่ในการสอนวิชาการ และวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม ทำการค้นคว้าวิจัย เพื่อบุกเบิกวิทยาการและความก้าวหน้าทางวิชาการ ให้บริการทางวิชาแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปะ ถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518) นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ คือ การฝึกอาชีพในระดับสูง ให้มีความสามารถ และชำนาญการเฉพาะอย่าง สอดคล้องกับตลาดแรงงาน (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2520) เพื่อพิจารณาถึงกำลังคนโดยเฉพาะในส่วนของวิทยาลัยครู กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ตอนปลายแผน และระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ตลอดแผน มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครูเกินความต้องการทางด้านกำลังคนของหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงมีผลทำให้เกิดปัญหาการว่างงานจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าว จึงส่งผลให้วิทยาลัยครูมีการปรับบทบาท หน้าที่ เพื่อลดปริมาณการผลิตบัณฑิตในสาขาการฝึกหัดครู (สาขาครุศาสตร์) และเริ่มผลิตกำลังคนในสาขาวิชาการอื่น ๆ (สาขาศิลปศาสตร์ และสาขาวิทยาศาสตร์) ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งได้ดำเนินการไปบางส่วนแล้ว ในตอนกลางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)และแผนระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ตลอดแผน

การปรับบทบาท หน้าที่ ของวิทยาลัยครูตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527

กำหนดให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาในสาขาวิชาการต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น และผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิทยฐานะ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม (ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ, 2527) ซึ่งมีผลทำให้เกิดการปรับโครงสร้างของหน่วยงาน ภารกิจ พร้อมทั้งปรับและเพิ่มหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสายการบังคับบัญชาของวิทยาลัยครูนั้น ประกอบด้วย อธิการ รองอธิการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าสำนัก หัวหน้าศูนย์ หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้าภาควิชา (ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ, 2527) ซึ่งผู้บริหารทุกระดับต้องปรับบทบาทและภารกิจให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนด้วยเช่นกัน

หน่วยงานต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษานั้น ภาควิชาจัดได้ว่าเป็นหัวใจของสถาบัน เป็นศูนย์กลางงานวิชาการ เป็นแหล่งรวมผู้รู้ผู้เล่น และเป็นแหล่งสะสมความสามารถในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ สิ่งประดิษฐ์และงานสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคม ตลอดจนการประยุกต์ความรู้ในสาขาของตน เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมและแวดวงที่เกี่ยวข้องกับวิชาการสาขานั้น ๆ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2525) ไม่มีหน่วยงานใดในสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญเท่ากับภาควิชา (Anderson, 1977 ; Bennett, 1988) เพราะภารกิจอันหลากหลายของสถาบันไม่ว่าจะเป็นการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ต่างก็เป็นการปฏิบัติงานของภาควิชาทั้งสิ้น (Tucker, 1984) และโดยปกติแล้วการดำเนินการต่าง ๆ ของภาควิชา ย่อมส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จ และความเจริญก้าวหน้าของสถาบันการศึกษาเป็นอย่างมาก (ประสม สถาปิตานนท์, 2525) เช่นเดียวกับที่ พจน์ สะเพียรชัย ได้กล่าวว่าการปฏิบัติงานของภาควิชา เป็นเครื่องพิสูจน์ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันการศึกษา (พจน์ สะเพียรชัย, 2526) หัวหน้าภาควิชาจึงถือได้ว่า เป็นบุคคลที่สำคัญในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา หัวหน้าภาควิชาจะทำให้คณะวิชา หรือสถาบัน สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มัลลี เวชชาชีวะ, 2526) หัวหน้าภาควิชา เป็นผู้บริหารระดับต้นที่จะต้องเชื่อมโยงนโยบายจากผู้บริหารระดับบนคือ จากอธิการ (อธิการบดี) หัวหน้าคณะวิชา (คณบดี) ลงมาสู่คณาจารย์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ภารกิจในตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา จึงมีมาก

มาย เช่น การบริหารภาควิชา การวางแผนพัฒนาภาควิชาในระยะสั้นและระยะยาว การบริหารบุคลากรในภาควิชา การจัดการเรียนการสอน งานกิจการนิสิตนักศึกษา งานงบประมาณและทรัพยากร การบำรุงรักษาทรัพยากรในภาควิชา งานติดต่อกับหน่วยงานภายนอก การวางแผนด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก การให้ข้อเสนอแนะแก่คณะวิชาเกี่ยวกับการเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น (Knowles, 1970 ; Tucker, 1984) และเมื่อสถาบันการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาของสังคม โดยเฉพาะวิทยาลัยครู จำเป็นต้องมีการพัฒนาในส่วนต่าง ๆ ในสภาพปัจจุบันนอกจากจะเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ และยังต้องเป็นผู้บริหารที่มีฝีมืออีกด้วย ในบางโอกาสต้องแสดงบทบาทของ นักธุรกิจ นักการเมือง นักปกครอง ผู้ควบคุม ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ นักพัฒนาและผู้ลงมือปฏิบัติงานในสถานการณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ด้วย (Tucker , 1984)

หัวหน้าภาควิชาในปัจจุบันมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติหลากหลาย แต่เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้วพบว่าหัวหน้าภาควิชาก็คืออาจารย์คนหนึ่งในภาควิชาที่ได้รับการสรรหาหรือเลือกตั้ง เพื่อให้มารับภาระหรือปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าภาควิชาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การสรรหาหรือเลือกผู้ที่มาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชานั้น มักจะเลือกหรือพิจารณาคุณสมบัติด้านวิชาการมากกว่าประสบการณ์หรือความสามารถทางการบริหาร(Tucker, 1984) และคณาจารย์ในภาควิชาก็คือ ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่ได้ศึกษาอบรมและปฏิบัติงานลุ่มลึกในศาสตร์เฉพาะสาขาของตนเอง เมื่อได้รับการสรรหาหรือแต่งตั้งเป็นหัวหน้าภาควิชา จึงมักจะมีข้อจำกัดทางด้านความสามารถในการบริหารงาน (มัลลี เวชชาชีวะ, 2526 ;Tucker,1984) ประกอบกับวิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าภาควิชาใช้ระบบการสรรหาหรือเลือกตั้ง จึงไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าผู้ใดมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาคนต่อไป ดังนั้น ผู้ที่มาดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาจึงมักไม่ค่อยได้เตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งอย่างเช่น ผู้บริหารในบางกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นในวงการทหาร ตำรวจ หรือทางด้านธุรกิจ (Tucker, 1984; Fincher, 1987; Green, 1990; Gmelch, 1991) จึงมักพบว่าหัวหน้าภาควิชาส่วนใหญ่มีปัญหาในการบริหารงานภาควิชา (ติณ ปรัชญพฤทธิ์, 2529) ปัญหาที่หัวหน้าภาควิชาเผชิญนั้นมีความเกี่ยวพันกันหลายสาเหตุ บางปัญหาเกิดจากผู้ร่วมงานและบางปัญหาเกิดจากความบกพร่องในการทำหน้าที่ผู้บริหารเนื่องจากขาดความรู้และทักษะทางการบริหาร (อมรชัย ตันติเมธ และคณะ, 2525) การแก้ปัญหาจำเป็นต้องกระทำร่วมกันหลาย ๆ ด้าน โดยมีความ

เชื่อว่าคนที่มีความรู้มากกว่าจะมีความเชื่อมั่นในตนเองมากกว่า มีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันมากกว่า (Green, 1990) หัวหน้าภาควิชาไม่ว่าจะเข้ามาดำรงตำแหน่งด้วยวิธีการใดหรืออยู่ภายใต้โครงสร้างหรือระบบการบริหารแบบใดก็ตาม ถ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางการบริหาร ย่อมสามารถบริหารภาควิชาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลของการบริหาร จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อวิทยาลัยครูที่ได้เปลี่ยนแปลงภารกิจของตนเองในรูปแบบใหม่ เพื่อให้การบริหารงานระดับภาควิชาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวความคิดในการวิจัย

ภารกิจของภาควิชาตามที่ได้กล่าวถึงแล้วนั้น มีมากมายหลายด้าน รวมทั้งยังมีสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามามีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานอีกด้วย ตัวหัวหน้าภาควิชาเอง ผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นอาจารย์ในภาควิชาส่วนหนึ่ง การบริหารงานของตัวหัวหน้าภาควิชาและสิ่งที่เกี่ยวข้อง นับว่ามีความสัมพันธ์กันในการปฏิบัติงานทั้งสิ้น การที่จะพิจารณาถึงประสิทธิผลของภาควิชาในด้านต่าง ๆ ย่อมต้องคำนึงถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องผูกพันเหล่านี้ทั้งหมด

เจมส์ แอล ไพร์ซ์ (Price, 1972) ได้เสนอรูปแบบประสิทธิผลขององค์การไว้ดังนี้

<u>แผนภูมิที่ 1</u> แนวคิด : ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อองค์การ

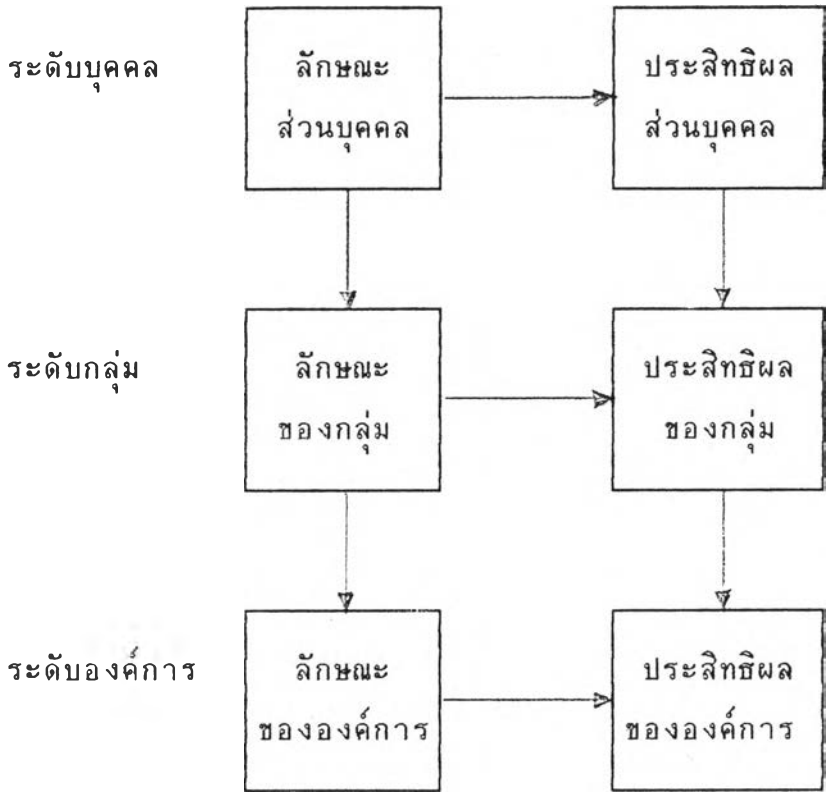

จากแนวคิดข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในระดับบุคคล ที่ส่งผลกระทบไปยังระดับกลุ่ม และกลุ่มส่งผลกระทบถึงระดับองค์การ และในขั้นสุดท้าย ผลกระทบจะตกอยู่ที่องค์การ

ภาควิชาเป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นมาจากพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู เพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามภารกิจดังได้กล่าวมาแล้ว ประสิทธิผลของภาควิชา จึงขึ้นอยู่กับอาจารย์ที่อยู่ประจำภาควิชานั้น ๆ จากแนวคิดของ ไพร์ซ์ (Price) นำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

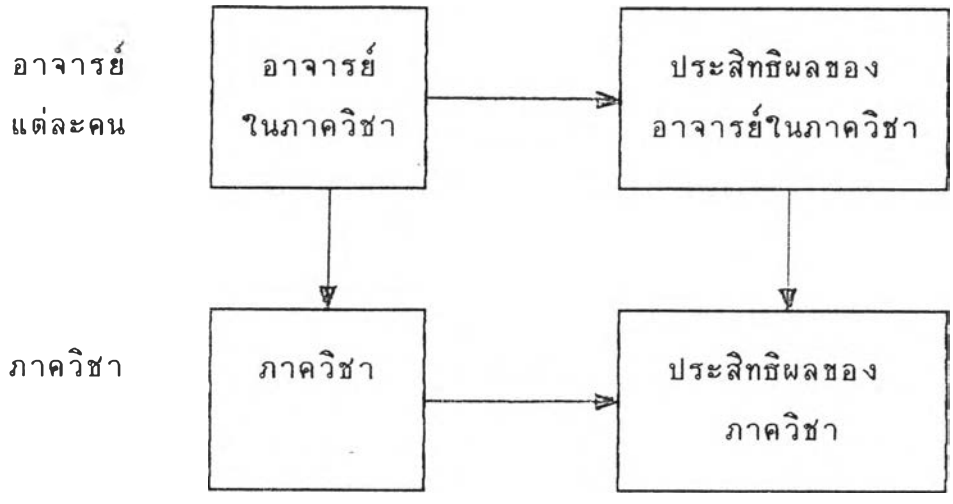

จากแนวความคิดในการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้แจกแจงรายละเอียดของตัวแปรด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัย ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของภาควิชา ดังรายละเอียดในแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 รายละเอียดของกรอบแนวความคิดในการวิจัย
(ปรับจากแนวความคิดของ เจมส์ แอล ไพร์ซ์ James L. Price)

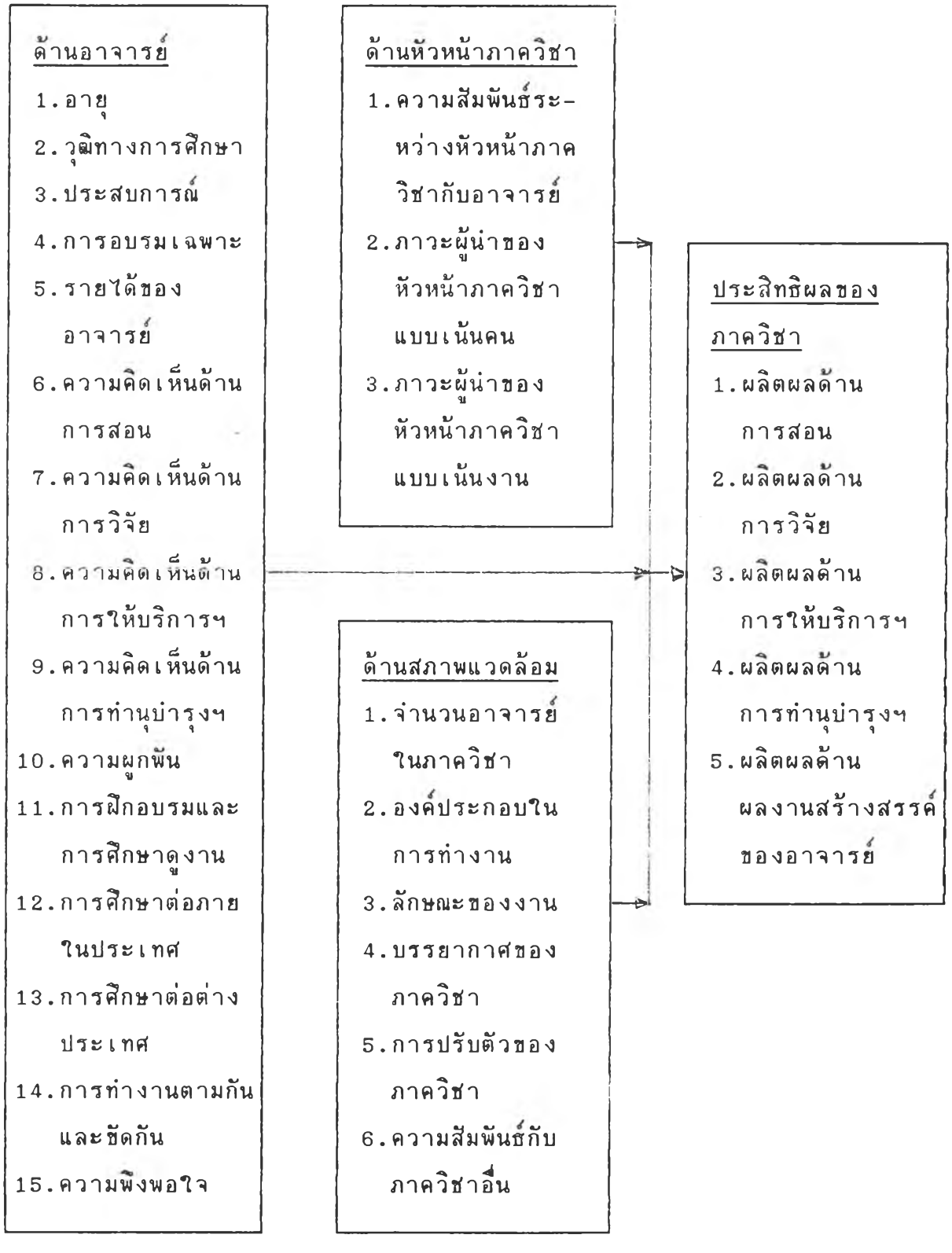

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความมีประสิทธิผลของภาควิชา ในวิทยาลัยครูสหวิทยาลัยรัตน-โกสินทร์

2. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมของภาควิชา ในวิทยาลัยครูสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรต่าง ๆ กับผลิตผลของภาควิชา

4. สร้างสมการทำนายประสิทธิผลของภาควิชา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาหัวหน้าภาควิชา และคณาจารย์ในภาควิชา ที่อยู่ในวิทยาลัยครู 6 แห่ง ในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ส่วนหัวหน้าภาควิชาที่มีอยู่ในวิทยาลัยที่เป็นประชากรในการวิจัยนั้น คือ มีหัวหน้าภาควิชาอยู่ทั้งหมด 174 คน คณาจารย์ที่มีอยู่ในแต่ละภาควิชา ที่อยู่ในวิทยาลัยครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 1,197 คน รวม 1,371 คน นำมาเป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

2.1.1 อายุ

2.1.2 วุฒิทางการศึกษา

2.1.3 ประสบการณ์

2.1.4 การอบรมเฉพาะ

2.1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าภาควิชากับอาจารย์

2.1.6 องค์ประกอบในการทำงาน

2.1.7 จำนวนอาจารย์ในภาควิชา

2.1.8 ลักษณะของงาน

2.1.9 บรรยากาศของภาควิชา

2.1.10 ภาวะผู้นำของหัวหน้าภาควิชาแบบเน้นคน

2.1.11 ภาวะผู้นำของหัวหน้าภาควิชาแบบเน้นงาน

2.1.12 รายได้ของอาจารย์

2.1.13 การปรับตัวของภาควิชา

2.1.14 ความสัมพันธ์กับภาควิชาอื่น

2.1.15 ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านการสอน

2.1.16 ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านการวิจัย

2.1.17 ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

2.1.18 ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2.1.19 ความผูกพันต่อภาควิชา

2.1.20 การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน

2.1.21 การศึกษาต่อภายในประเทศ

2.1.22 การศึกษาต่อต่างประเทศ

2.1.23 การทำงานตามกันและขัดกัน

2.1.24 ความพึงพอใจ

2.2 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิผลของภาควิชา ประกอบด้วย

2.2.1 ผลิตผลด้านการสอน

2.2.2 ผลิตผลด้านการวิจัย

2.2.3 ผลิตผลด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

2.2.4 ผลิตผลด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2.2.5 ผลิตผลด้านผลงานสร้างสรรค์ของอาจารย์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. วิทยาลัยครู หมายถึง สถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินภารกิจหลักทางอุดมศึกษา คือ สอน วิจัย บริการทางวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยการดำเนินงานเป็นไปตามพระราชบัญญัติของวิทยาลัยครู

2. ภาควิชา หมายถึง หน่วยงานภายในวิทยาลัยครู ที่แบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อยตามพระราชบัญญัติของวิทยาลัยครู คือ จากวิทยาลัยเป็นคณะวิชา จากคณะวิชาเป็นภาควิชา

3. หัวหน้าภาควิชา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดในภาควิชา ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำในวิทยาลัยครูนั้น ๆ โดยได้รับการแต่งตั้งจากสภาการฝึกหัดครู

4. อาจารย์ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ประจำในภาควิชาต่าง ๆ ของวิทยาลัยครู

5. อายุ หมายถึง อายุของอาจารย์ที่อยู่ประจำภาควิชา

6. วุฒิทางการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของอาจารย์ประจำภาควิชา

7. ประสบการณ์ หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่อาจารย์ปฏิบัติงานประจำในภาควิชา

8. การอบรมเฉพาะ หมายถึง การที่อาจารย์ได้ไปเข้ารับการอบรมเฉพาะเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

9. ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าภาควิชากับอาจารย์ หมายถึง อาจารย์ให้การยอมรับในตัวหัวหน้าภาควิชา และร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี

10. องค์ประกอบในการทำงาน หมายถึง คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน สถานที่ สิ่งรบกวนต่าง ๆ

11. จำนวนอาจารย์ในภาควิชา หมายถึง ขนาดของกลุ่มอาจารย์ที่รวมตัวกันเป็นภาควิชา

12. ลักษณะของงาน หมายถึง รูปแบบของงานที่ทำ มีลักษณะของการแข่งขัน ผูกขาด ความหลากหลายของงาน

13. บรรยากาศของภาควิชา หมายถึง สภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของอาจารย์ในภาควิชา

14. ภาวะผู้นำของหัวหน้าภาควิชาแบบเน้นคน หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมภาวะผู้นำของหัวหน้าภาควิชา ที่มีการปฏิบัติงานแบบยึดคนเป็นหลักในการทำงาน

15. ภาวะผู้นำของหัวหน้าภาควิชาแบบเน้นงาน หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมภาวะผู้นำของหัวหน้าภาควิชา ที่มีการปฏิบัติงานแบบยึดงานเป็นหลักในการทำงาน

16. รายได้ของอาจารย์ หมายถึง เงินเดือนที่เป็นรายได้ประจำของอาจารย์

17. การปรับตัวของภาควิชา หมายถึง ความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์

18. ความสัมพันธ์กับภาควิชาอื่น หมายถึง การประสานงานและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างภาควิชา

19. ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านการสอน หมายถึง ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อสภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของภาควิชา

20. ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านการวิจัย หมายถึง ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อสภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของภาควิชา

21. ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม หมายถึง ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อสภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมของภาควิชา

22. ความคิดเห็นของอาจารย์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อสภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของภาควิชา

23. ความผูกพันต่อภาควิชา หมายถึง ความจงรักภักดี มีความภาคภูมิใจ เต็มใจที่จะทำงานเพื่อความก้าวหน้าและประโยชน์ของภาควิชา

24. การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน หมายถึง การที่อาจารย์ในภาควิชาได้มีโอกาสไปเข้ารับการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ และการไปศึกษาดูงานจากหน่วยงานอื่น ๆ

25. การศึกษาต่อภายในประเทศ หมายถึง การที่อาจารย์ในภาควิชา มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษาต่อในสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม ภายในประเทศ

26. การศึกษาต่อต่างประเทศ หมายถึง การที่อาจารย์ในภาควิชา มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษาต่อในสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม จากต่างประเทศ

27. การทำตามกันและขัดกัน หมายถึง ความคิดเห็นของอาจารย์ในภาควิชาที่เกี่ยวกับการทำงาน อาจจะเห็นสอดคล้องหรือขัดแย้งกัน รวมทั้งความร่วมมือกันในการทำงาน หรือไม่ยอมร่วมมือกัน

28. ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความรู้สึกที่อาจารย์มีต่องานที่ทำ ขึ้นอยู่กับว่า จะได้รับการตอบสนองทั้งด้านร่างกายและจิตใจเพียงใด

29. ประสิทธิผลของภาควิชา หมายถึง ผลิตผลของภาควิชาที่ได้จากการปฏิบัติงานของอาจารย์ในภาควิชา ในด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และผลงานสร้างสรรค์ของอาจารย์

30. ผลิตผลด้านการสอน หมายถึง จำนวนชั่วโมงสอนโดยเฉลี่ยของอาจารย์ในภาควิชาต่อสัปดาห์

31. ผลิตผลด้านการวิจัย หมายถึง จำนวนชิ้นงานวิจัยเป็นเรื่องโดยเฉลี่ยของอาจารย์ในภาควิชาต่อปี

32. ผลิตผลด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม หมายถึง จำนวนครั้งโดยเฉลี่ยที่ภาควิชาได้ดำเนินงานเพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมต่อปี

33. ผลิตผลด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง จำนวนครั้งโดยเฉลี่ยที่ภาควิชาได้ดำเนินงานเพื่อให้บริการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมต่อปี

34. ผลงานสร้างสรรค์ของอาจารย์ หมายถึง ผลิตผลของอาจารย์ในด้านการแต่ง เรียบเรียง แปล เอกสารและตำรา รวมทั้งงานวิจัยด้วย

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงการบริหารงานของภาควิชาให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของวิทยาลัยครูต่อไป